

Lourdes eta Paulo´ren Urrezko ezteguak

Eta txangolaritasunezko – saria

1963 – 2013

Praga, Budapest ta Biena´tik zear III.

2.013´an Urrilla´ren 16´eko laugarren eguna.

Goizeko 6´1/2etan jagi giñan ogetik, gure garbiansunak egin, 7´retan gosaria artu eta 8´retan zorroak buseko fardelkarian sartuta urten gendun Eslobakiarantza.

Goizeko 10´1/2etan bidean busaren bide-legeak beteteko geratuta, eta ogitartekoak janda bideratu gintzazan Bratislabarantza.

Eta Ungrian sartzera goazan lez, eguneroko ekin tzak aipatu barik, leen Ungria, eta Budapest´aren edesti labur bat aurkeztuko dautzuet.

Ungria.

Europaren ekialdeko erdiaren Errepublika bat da, bere lurraldeko 93.032 Km laukiekin eta 10.624.488 biztanlegaz. Daukan Uri nagusia Budapest da.

Iparraldetik Txekoslovakia, ipar-ekialdetik URSS, ekialde eta ego-ekialdetik Rumania, ego aldetik Yugoslabia, eta sartalde edo mendebal aldetik, Austriagaz mugatuta geratzen da.

Ungriaren edestia.

Erromatarrak menperatu ebazan Danubioaren eskumaldeko lurralde orreik, Panoniako izena ipinita, eta bertan irasiko eben Buda´ren izenagaz beren Uri nagusia.

Gero, Atilaren Unotarrak menperatu ebazan lurralde orreik, baiña ez ziran geratu lurralde orreitan.

K.o.896ko urtean ta Karpatoko mendikateak aldatuta, uralo-altaikako majiar erriko leiñuak Arpad´egaitik bideratuta, Tisza eta Danubio ibaiaren arteko ibarretan kokatu ziran.

Oar-txiki bat emen.

Eta oar txiki onen azalpenean konturatuko gara Europak daroan ekanduagaz, gero iru idaz-lan onen ondorio lez aipatuko dodazan lurralde orrein, erriaren etxe, kale, jauregi ta eleizak, oneik utsik agertu arren danak konpontzen dabizelako.

Eta niretzat edestian egindakoagaz ezeren damu barik, adierazten daben erdi-mendeko Kaizar katolikotasunezko lege sendoaren usai edo zirrarako zentzu estuagaz egiten dabizelako.

Eginkizun orreik, zer ikusi gitxi daukielako, mundu onek bear dauazan bereztasunaren edo askatasunezko demokrazirantz bide barriak zabaltzeagaz.

Edestiaren aria oster a artuta.

Arpad erregea izan zan irasi ebana, lau gizaldi baiño geiago iraun eben arpartar leiñua, bere billoba I Geza izanda Erromako Aita Santuagaz berbetan asi zana, erria Kristautasunezko sinismenean ezartzeko, 1.000garrengo urtean bere seme I Esteban Santuak egin ebena⁽¹⁾.

I Esteban´en ondorengo I Ladislao⁽²⁾ eta II In Koloman´ek⁽³⁾, Kroazia ta Dalmaziako lurraldeak ondoratu ebezan Ungriako erregetzara, eta II In Geza´k, Transilbaniako lurraldeak bereganatu eban, toki orreik erritu edo kolonizatu ondoren.

1.241-1.242 urte artean Tartaroak izan ziran Ungria ondatu ebena.

1.301´eko urtean, III In Andres erregea il zanean amaitu zan Arpadiotarren leiñua, eta Ungriako erriaren jaurkintza naste bateko edo legebageko jarkeran kokatu zan.

Autatuko errege batzuk iraun ondoren, Korbino´tar Matias⁽⁴⁾ izendatu eben errege Ungriako batzarrak, eta Ungriako erregetza bere agintaritzan, Europaren erregetzazko artean leenengoa izan zan.

XVI In gizaldian Ungria otomanoaren menpean geratuta, 1.526ko urte ostetik iru lurraldeetan bananduta geratu zan, Absburgotarrak mendebala, erdiko ibarrak otomanoren eskuetan, eta Transilbaniako lurraldeak, turkoaren menpean egon ziran zaldunezko batzuk bideratuta.

1.683ko urtean eta Bienan egin zan borrokan turkoak menperatu ondoren, Transilabania eta Ungriaren lurralde geienak, Austriari emon eutsiezan, baiña Bienako jaurkintzak Ungriako errigizar-teak atsekabetuta, matxintasun ugari agertu zan.

1.704-1.708 urte bitartean II In Rakoczy´tar Frantzizkok egin eban matxintasuna izan zan aundienetako bat.

Eta 1.848-1.849ko urte artean Kossut´tar Lajos´ena, onek Errepubliko jaurkintza ezarri ondoren, Austriako gudalosteek ezereztu egin ebena.

1.866ko urtean Prusiako gudalosteek, Austriaren gudalozteak menperatu ondoren, Austro-Ungriar bikoteko erregetza aukeratu eben, ta onen jaurkintzagaz onartu ziran Ungriaren jabetasunezko erregetasun ta Biltzarrak.

1.919ko urtean Munduko leen guda-ostean eta Ungriako ondamen ondore, oster a ezarri zan Errepublikako jaurkintza, baiña

(1) 1.083ko urtean guren aitortu, santu edo sanduetsi egin ebena. (2) 1.077-1.095 urte artean bizi zana be santu egin eben. (3) 1.095-1.114 urtetan bizi zana. (4) 1.440-1.490 urte artean bizi zana eta errege lez 1.458-1.490 urtetan.

oraingoan Kun' tar Bela'ren jaurkintzagaz, komunismoaren gizar-tekerizko agintaritzapean. Denbora gitxi iraun ebena.

Frantzizko Jose, I Karlos Ungriako erregearen ordezkoa zan Horthy amiralaren 25 urteko jaurtzangoaren agintaritzazko ekin-tzagaz, berrezkuratu gura ebazan gudan galdutako Ungriaren an-tziñako lurraldeak, eta bigarren munduko gudan Berlin-Romako ardatzagaz alkartu zan.

1944ko urtean Alemaniak, ungriarrak menperatu ebazan.

1945eko urtean Errusiako gudalozteak sartu ziran Ungriako lurraldeetan.

1946ko Otsaillean Errepublikako jaurkintza irasi zan Ungrian.

1947ko urtean eta bakezko elkargoaren bidez, Ungriak ararte beraganatu egin ebazan lurralde guztiak itzuli bear ebazan.

1949ko urtearen Dagonillan Ungriako jaurkintza komunis-moaren kontrolpera jausi zan.

1956ko Urrillaren 23an errigizarteko asarrearen bidez, Buda-pest'en berezko matxintasuna agertu zan, bereala zabaldu zana beste lurraldeetatik.

Nagy'tar Imre⁽¹⁾ agintariak, Barsobiaren elkartekotik urtetea gura ebala argitaratu eban, Ungriaren erdikotasun edo alderdigabeta-suna zaintzeko, eta O.N.U.'ren babesa eskatu ebenean, jaurkintz-orreitan kide euki eban Kadar'tar Janos'ek euki eben jaurkintza-aren aurka, beste jaurbide bat aldarrikatu eban URSS'aren lagun-tza eskatuz, eta komunistaren gudalozteak Ungrian sartuta, egun gitxitan ezereztu ebazan matxintasun orreik.

Komunistak egin eben odoljariozko sarrera orren bidez Buda-pest'en bakarrik, 25.000 ungarier eta 7.000 sobietar il ziran, 200.000 ungarier atzerriratuta.

1958ko urtean Kadar'ek itzi eban Ungriako jaurkintza, Mün-mitx'ek artuta.

1964ko urtean, guda orreitan Erzsébet zubian egin ziran kal-teen konponketak amaitu ziran.

1961eko urtean Kadar'ek, Münmitx kenduta ostera artu eban agintaritza.

1965eko urtean Kallai'tar Gyulla'k artu eban Ungriako agin-taritza.

1967ko Jorraillaren 14an, Losonkzy'tar Paul eta Fok'tar Jenoe artu eben Ungriako jaurkintza.

Eta 1.969ko Urtarrilla'ren 27an, izenpetu zan Erromako eleiza-gaz ebazpen edo elkargo bat, Ungriaren eleiz nagusitza bere se-nean ezartzeko.

1970ko urtearen asieran, lurpeko tximist-gurdiaren edo biga-rren Metroko ibilbidea zabaldu zan.

(1) Nagy'tar Imre = 1.898-1.958 urtetan bizi zan gizon au, Ungriaren komunista alderdikoa zan.

1971ko Iraillan Mindszenty⁽²⁾ kardinala Erromara joaten da eta Biena´ra itzuli ondore, bertan ilgo zan 1975ko Loraillaren illean.

1.975ko Loraillaren ille orreitan izten dau Fok´ek jaurkintza, Lazar´tar György agintaritzaz orreitaraz igonda, baiña nai ta Kardar´tar Janos´ek agintaritz orreitan egon ez arren, komunista-ren alderdiko lendakariak agintzen eban Ungriako jaurkintzan, eta jaurkintzape orregaz lortu eban Ungriak euki zituzen beste agintaritzazko talde guztiak baiño geiago Europaren ekialde orreitan.

1.960-1.980ko urte bitartean, Ungria eta txantxa edo iseka lez “Ekialdearen Alkarteko Zorioneko txabola”⁽³⁾ lez aipatzen eban

1.982ko urtean, lurpeko tximist-gurdiaren irugarengo ibilbidea zabaldu zan.

1.987ko urtean UNESKO´k, Buda´ren jauregia ta Danubio-ko ibaiaren bazterrak, Munduko Ondarearen zerrendan sartu ebazan.

Ungria gaur, ONU, KOMEKON eta Barsobiaren Alkarteko kidea da.

Budapest´ekiko edesti labur bat.

Ungria´ren Uri nagusia izanda, Danubio´aren Pitxi edo Erregiña´ren izenagaz ezagutzen dabe askok.

Ungriaren Uri nagusi ta bere Pest´eko konderri banatuarena be bai.

Bere lurraldeak 525 km laukiak daukaz eta 1.980ko urtean 2.063.306 biztanle euki zituzenetik gaur, 1.700.000 daukaz, eta 2.380.000 Uritasunaren nagusitasunezko ingurua.

1.873ko Azaroaren 17an irasi zan Uri bat lez, Danubio ibaiaren bazterreko mendebalean Buda ta Obudako auzo edo erriak, ibaiaren ekialdeko Pest´eko aldeagaz batu ziranean, eta alkartasun orretatik agertu jakon gaur daukan Budapest´eko izena

Budapest´eko edestia Akinkun, keltiar ezarpenagaz asten da, gero erromatarren bealdeko Panoniaren uri nagusi lez geratu zana, eta edesti arloetan Ungriaren edestia da.

Europaren Uriarteko politenetakua izanda, leku batzuk daukaz Muduaren Ondare direnak, Danubio ibaiaren baztarrean Buda gaztelua, Andrassy etorbidea, Gizauren⁽⁴⁾ Enparantza, eta munduan bigarreneko sarrena dan Milla-urteko Erri-Buru edo Uri-Nagusia.

(2) Mindszenty´tar Jozsef = 1.892-1.975 urte artean bizi zana. (3) Ekialdearen-Alkarteko “Zorioneko-Txabola” = “La barraca-Feliz” en el Bloque del Este. (4) Hèroe, varon ilustre, noble, hidalgo.

XVn gizaldiko denboratan, Budapest´ek eukan Korbinnianako liburutegia, Europan egon ziran liburutegitik garrantzi aundikoena izan zan, eta bigarrena aunditasunean Batikanoko liburutegiaren atzetik.

Eta Budapest´ek euki eben aberastasunagaitik, juduaren Mekako izenagaz be ezagutu zan.

118 lur beroaren iturriak daukaz, ura 21´etik-78ko bero-maillan botaten dabezanak eta lurpekotasunean iñor baiño geiagoko urberoaren leize-zuloak, munduan dagoen bigarren batzar toki aundiena, eta aundikotasunezko maillan irugarren Lege etxea.

Europako Uri-Politasunean eta Bizigarrienetariko zazpigarren lekuan kokatuta dagoelako, Urtero lau-milloterdi txangolari joaten dira bera ikustera.

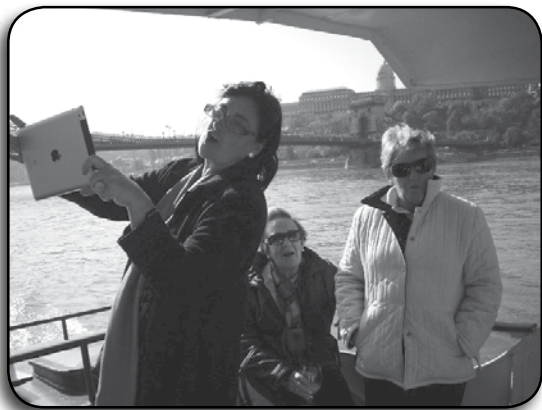

Txangolaritzaren aria ostera artuta:

Bazkaldu egin gendun Bratislabara arratsaldeko 1´1/2etan eldu gintzazanean, eta 3´1/2etan ostera busera igon Budapest´era joateko.

Arratsaldeko 7´retan eldu giñan Budapesteko BUD ostatu edo arrotzetxera eta zortziretan afaltzera beratu gintzazan.

Maikide talde alai ta ederra osatu gendun Madril´tar Esteban eta Maria Antonia, Domingo ta Mari Jose, eta Aragoi´tar Pako ta Maria senar-emazteakaz, nai Maria Extremadurakoa izan.

Politikako itaunak be agertu ziran eta batez be Euskalerrriarena, baiña denbora gitxian arduratu ginduzan arlo orretan, nire erantzun baten: "norberak baiño, iñork ez dabela garbitu ta zuzentzen norberen ardurazko etxea" esan neutsoenean, seirak ondo baiño obeto aitu ebelako zer esaten neban berba aiekaz. Denbora geiena, ikusi genduzan edertasunakaz arduratuta. Eta 10´etan igon gintzazan bakotzaren gelatara.

2.013´an Urrilla´ren 17´ko bost-garren eguna.

7´retan jagi, 7´1/2etan berauskarri edo gosaria artu eta 8´retan erriko txangolaritza egitera urten gendun.

Erri aurkezpenean azaldu dodan lez, gauza eder asko daukaz erri onek, gaiñera goitik bera edertuten dagoena, txangolariai atara egiten dautsoen dirua, zuribide edo garbitasun apur bat gitxienez euki dagian, eta orretan naita kaizar katoliko sendoren usaia euki, ekanduzko neurri onenean ordezkutzen dabez, euren errikoari ta txangolaritzarako agetzen dabezan gauza guztiak.

Iñundik begituta be, edo ta iñungo berdinketarik ez dauka espainitarren “aberri katolikotasunagaz”⁽¹⁾, laterri onek daukan ainbeste lotsabagetasunezko lapurketarik ez dalako ikusten, naita merkantil eta katolikotasunezko batzango edo ta menperatzailletasunezko asmo bardiñagaz ibili arren.

12´etan itsas-ontzi batera igon gendun Danubio ibaitik ibili ondore erria ikusteko, eta benetan esaten dautsuet ondo asmatuta dagozela bidai orreik.

1´etan beste itsas-ontzi batera aldatu giñan eta bertan bazkaldu gendun, oraingoan edertasunezko giro on baten.

14´1/2etan Budapestek daukan garrantzienetariko I San Esteban´en eleiz-nagusia eta bertan 1.000 urte baiño geiago daukan koroi santuagaz, Santa Maria eleiza San Esteban leen martiriaren etxandre dana, legebiltzarraren, eres antzerkiko, eta Greshan jauregi ta etxe ederrak.

6´1/2etan aske itzi euskuen eta, Esteban ta bere emazte Maria Antonia, Domingo ta bere emazte Mari Jose, Pako ta bere emazte Maria eta Lourdes ta nik, York-Berriko⁽²⁾ kafetegi ospatsuan kafea artu bear dogula ta joan gintzazan.

Erritik ibilten bata bestiari itanduten goazela, zortziretan eldu giñan kafetegi ospatsu orreitara, eta zortzientzat lekurik ez zalako egon, kafe gozo ori artu barik urten gendun.

Afaltzera joatea erabagi gendun, eta zabalik aurkitu gendun ogitartekoak edo anburgeseri batera joan giñan.

Ainbat barre egin gendun Pako´ren kontura, alkoola ez eban saltzen taberna aretan berak edateko eten barik garagardoa eskatzen ebalako, arik eta betaurrekodun neskatil gazte bat gatz aundiz, ezetza emonarte.

Lurpeko tximist-gurdira joan giñan etxera edo arroztetxera joateko, eta jende-artean ainbeste beartasunezkoak ikusis geltokietatik ibilita, azken baten baten batek esan arte, zorigabeko buru erailtza bategaitik geratuta egon zirala lurpeko tximist gurdi orreik.

Eta gaueko 12´1/2ak ziranean berebil taxis bat artuta, Budapesteko Buda arroztetxe areitan azkeneko gau aldiko lo egi-tera joan gintzazan.

Atutxa´tar Paul
Zornotza´n 2.014´an Urtarrilla´ren 7´an

(1) *Espainitar Aberri-katolikotasunagaz* = *nacional-katolicismo-español*. (2) *York-Berriko* = *Nuena-York*.